

BANK JAKO INSTYTUCJA ZAUFANIA PUBLICZNEGO*)

Ryzyko bankowe i zarządzanie ryzykiem

W działalności ekonomicznej, a zwłaszcza w działalności bankowej, nie można uniknąć ryzyka, gdyż w momencie podejmowania decyzji nie dysponuje się wszystkimi danymi i nie zawsze można trafnie przewidzieć dalszy rozwój wydarzeń; nie można też wykluczyć nieświadomych i świadomych zafałszowań w informacjach oraz ich interpretacjach, w związku z tym decyzje podejmowane na podstawie dostępnych informacji mogą być nieoptymalne¹⁾. Przy świadczeniu usług finansowych ważnym źródłem ryzyka jest upływ czasu, gdyż działania podejmowane są nie w układzie statycznym, lecz w **środowisku dynamicznym**, podlegającym ciągłym zmianom²⁾. Rozmiary ryzyka bankowego zależą od wielu czynników, wzajemnie na siebie oddziałujących, z których dużą część stanowią **czynniki zewnętrzne**, niezależne od działań banku, np. polityczne, demograficzne, społeczne (skłonność do oszczędzania), gospodarcze (stopa inflacji, polityka banku centralnego), a także techniczne³⁾. W literaturze zwraca się uwagę na zwiększenie się w ostatnim czasie ryzyka w działalności bankowej – zarówno w rozmiarach absolutnych, jak i względnych. Wpływa na to wiele czynników, w tym także nowe tendencje na rynkach finansowych, z których najważniejsze to:

- ❖ liberalizacja (deregulacja), czyli celowe znoszenie przez władze ograniczeń w funkcjonowaniu rynków finansowych,
- ❖ postęp techniczny, a zwłaszcza rozwój informatyki i telekomunikacji,
- ❖ globalizacja rynków finansowych, polegająca na integracji rynków narodowych i międzynarodowych,
- ❖ sekurytyzacja, czyli zabezpieczanie należności papierami wartościowymi,
- ❖ zmiana struktury klientów banku poprzez wzrost znaczenia klientów instytucjonalnych, profesjonalnie zarządzających powierzonymi funduszami,
- ❖ rozwój nowych transakcji bankowych, określanych jako nowe instrumenty finansowe lub derywaty, do których zalicza się transakcje swapowe, opcyjne i terminowe⁴⁾.

*) Rozdział pracy magisterskiej nt. Bezpieczeństwo działalności bankowej na gruncie prawnym, nagrodzonej II nagrodą w Konkursie na najlepszą pracę magisterską z zakresu systemów gwarantowania depozytów, problematyki działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz bezpieczeństwa finansowego banków. Praca obroniona na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego. Promotor – prof. zw. dr hab. Eugenia Fojcik-Mastalska.

W ekonomii i statystyce można się spotkać z odróżnieniem ryzyka i niepewności. Przez ryzyko rozumie się wówczas sytuację, w której są znane prawdopodobieństwa wystąpienia określonych zdarzeń, a więc znana jest wartość oczekiwana zmiennej losowej. Niepewność charakteryzuje się tym, że rozkład prawdopodobieństwa jest nieznan. Zgodnie z tą definicją w działalności bankowej występowałyby głównie niepewność, a nie ryzyko⁵. Pojęcie to jest jednak powszechnie używane, choć nie ma dotychczas jednolitej klasyfikacji ryzyka bankowego, a także poszczególne jego rodzaje są różnie definiowane⁶. Ryzyka występujące w działalności bankowej, w zależności od przyjętego horyzontu czasowego analizy, można podzielić na **ryzyka strategiczne** i **ryzyka operacyjne**. Ryzyka strategiczne wpływają na długookresową zdolność konkurencyjną banku. Ważniejsze z nich to ryzyko związane ze strukturą właścicieli (akcjonariuszy) banku, które polega na zagrożeniu, że właściciele nie wyposażą banku w kapitał niezbędny do sprawnego działania. Kolejne to ryzyko zarządu, który wraz z właścicielami podejmuje strategiczne decyzje co do obszaru działania banku, struktury organizacyjnej itd. Jednoznaczne oddzielenie ryzyk strategicznych od operacyjnych nie do końca jest możliwe, a ich skutki w praktyce są nie do odróżnienia. Wyodrębnienie zagrożeń strategicznych ma na celu podkreślenie ich znaczenia dla dalszej działalności operacyjnej. Wśród ryzyk operacyjnych można wyróżnić **ryzyka w obszarze finansowym**, określane jako typowo bankowe i **ryzyka w obszarze techniczno-organizacyjnym**⁷. Najważniejszymi i najczęściej występującymi rodzajami ryzyka, które można zakwalifikować do grupy ryzyk występujących w obszarze finansowym, są ryzyko kredytowe, płynności, stopy procentowej i walutowe.

Ryzyko kredytowe oznacza istnienie niebezpieczeństwa, że kredytobiorca w ogóle nie spłaci kredytu albo uczyni to w późniejszym terminie, bądź spłaci kredyt w mniejszej kwocie niż to uzgodniono w umowie. To zagrożenie zwiększa się, gdy transformacja polega na gromadzeniu środków od wielu kredytodawców, a kredyty udzielane są znacznie mniejszej liczbie kredytobiorców⁸. W szerszym ujęciu ryzyko kredytowe definiuje się jako niebezpieczeństwo niespłacenia zobowiązań przez wierzycieli banku, a więc nie tylko z tytułu kredytów, ale także gwarancji, poręczeń i akredytyw⁹. **Ryzyko braku płynności** oznacza zagrożenie przejściowej lub całkowitej utraty płynności przez bank i wynika z niezgodności między czasem utrzymywania zasobów finansowych a czasem ich wykorzystania przez bank; jest ono efektem np. niespłacenia przez klientów banku należnych wierzytelności w wymaganym terminie czy też nieoczekiwanych wysokich wypłat depozytów¹⁰. **Ryzyko zmiany oprocentowania** powstaje wówczas, gdy w operacjach aktywnych i pasywnych zmiany w oprocentowaniu nie są zsynchronizowane, zarówno pod względem wysokości, jak i terminu¹¹. Bazylejski Komitet Bankowy definiuje je jako niebezpieczeństwo negatywnego wpływu zmian rynkowej stopy procentowej na sytuację finansową banku¹². **Ryzyko walutowe** można określić jako bieżącą pozycję lub pozycję przyszłych okresów bądź też przewidywany przyszły składnik aktywów lub pasywów, denominowanych w walucie obcej, który – z przyczyn handlowych lub bilansowych – musi być przeliczony na inną walutę według kursu, który nie został określony¹³. Niekorzystne zmiany wartości dewiz w stosunku do waluty krajowej mogą więc spowodować straty w banku. Nie mniej istotne są ryzyka w obszarze techniczno-organizacyjnym, które obejmują przede wszystkim odpowiednie kwalifi-

Konsultacje dla banków

kacje i umiejętności personelu, właściwą organizację i współdziałanie wszystkich działów banku, wyposażenie techniczne, a w szczególności systemy elektroniczne i informatyczne¹⁴.

W związku z dynamicznymi zmianami w sektorze finansowym można wyróżnić *ryzyko dnia codziennego*, które istniało na wszystkich etapach rozwoju bankowości i wiąże się z typową działalnością bankową w zwykłych warunkach, i *ryzyko nowatorstwa*, z którym styka się bank, podejmując nowe operacje lub wprowadzając nieznanne instrumenty finansowe¹⁵, np. może być **ryzyko związane z działalnością banków w Internecie**. Rozwój Internetu, który jest być może najważniejszym nośnikiem globalizacji i tworzenia się społeczeństwa informatycznego, powoduje, że jego wykorzystanie w świadczeniu usług finansowych staje się coraz powszechniejsze. Z jednej strony otwiera to przed instytucjami finansowymi, w tym bankami, ogromne możliwości, ale z drugiej strony naraża na nowe rodzaje ryzyka. Najważniejsze z nich związane jest z faktem, że każde połączenie wprowadza ryzyko do systemu banku, stwarzając możliwość np. kradzieży informacji powszechnie niedostępnych, fałszowania transakcji, odpersonifikowania stron internetowych. Występuje również ryzyko prawne związane z naruszeniem regulacji obowiązujących w innym kraju poprzez zawartość stron www, które są dostępne dla obywateli różnych państw. Dynamicznie rozwijają się prace nad świadczeniem usług bankowych za pomocą techniki WAP (*Wireless Application Protocol*) przy użyciu telefonów komórkowych, niosąc za sobą również nowe niebezpieczeństwa dla banków i ich klientów¹⁶. W związku z tym, że produkty (usługi) wielu banków są coraz bardziej do siebie podobne, konieczne będzie w przyszłości stosowanie innych niż proponowane usługi kryteriów wyróżniających. Wydaje się, że w XXI w. takim kryterium może stać się proekologiczny charakter danego banku. W przyjętej przez wiele banków (w tym 14 polskich) Deklaracji ONZ „Banking and Environment” („Bankowość a środowisko naturalne”) stwierdza się, że „identyfikacja jakościowa i ilościowa **ryzyka środowiskowego** powinna zostać włączona do standardowego zestawu ocenianych i uwzględnianych w praktyce zarządzania czynników ryzyka, zarówno w operacjach na rynkach krajowych, jak i międzynarodowych. (...) Zalecamy, by instytucje finansowe opracowały i opublikowały oświadczenia dotyczące swojej polityki proekologicznej i okresowo informowały o podjętych przez siebie działaniach w celu promocji ochrony środowiska w swoich czynnościach operacyjnych”¹⁷.

Pojawienie się nowych rodzajów ryzyka i wzrost zagrożenia na międzynarodowych rynkach finansowych uświadomiły kierownictwu banków konieczność zarządzania ryzykiem, a także przyczyniły się do ciągłego doskonalenia metod jego pomiaru i sterowania. Równocześnie obserwuje się ciągłą modyfikację norm prawnych ograniczających podejmowanie ryzyka, do czego zobowiązane są banki przez urzędy nadzoru lub banki centralne¹⁸. Przyjmuje się, że złe zarządzanie jest przyczyną wszelkich istotnych trudności będących zagrożeniem dla bezpiecznego funkcjonowania banku; tak więc dla prawidłowego działania banku konieczne jest właściwe zdefiniowanie, pomiar, limitowanie, zarządzanie oraz kontrola ryzyka, czego elementem składowym jest również przestrzeganie nadzorczych regulacji ostrożnościowych¹⁹. Rozdzielenie poszczególnych rodzajów ryzyka nie jest możliwe; ponadto przy jego analizie istotne jest rozróżnienie między ryzykiem pojedynczej transakcji a łącznym ryzykiem, które jest dla banku ważniejsze. Łączne ryzyko bankowe nie jest prostą sumą

zagrożeń wynikających z ryzyka konkretnych, pojedynczych transakcji i poszczególnych rodzajów działalności banku. Oprócz tej sumy istotne jest również prawdopodobieństwo ich wystąpienia i stopień wzajemnej zależności między nimi²⁰.

Zarządzanie ryzykiem powinno mieć charakter planowy i celowy, tzn. działania w tym kierunku należy podejmować systematycznie i długofalowo, a nie tylko sporadycznie. W zarządzaniu ryzykiem można wyróżnić trzy etapy: identyfikację i kwantyfikację podstawowych rodzajów ryzyka związanych z funkcjonowaniem danego banku, po uwzględnieniu jego bazy kapitałowej, profilu świadczonych usług i potencjalnych możliwości rozwojowych; sterowanie ryzykiem i kontrolę podejmowanych przedsięwzięć²¹. Można również przeprowadzić rozróżnienie między polityką przyczynową, mającą na celu określenie przyczyn ryzyka i zastosowania alternatywnych decyzji w tej dziedzinie oraz metodą skutkową, polegającą na ograniczeniu wpływu powstałych strat na funkcjonowanie banku. W ramach tych polityk stosowane są instrumenty mające na celu unikanie ryzyka (wyeliminowanie go w pełni nie jest możliwe), redukcja ryzyka oraz jego rekompensowanie i kompensowanie²². Zarządzać można jedynie ryzykami, które są mierzalne, a każdy rodzaj ryzyka wymaga stosowania innych technik pomiaru²³.

Rola prawa bankowego w kształtowaniu wizerunku banku jako instytucji zaufania publicznego

Banki, jako pośrednicy finansowi, są podmiotami prowadzącymi działalność opartą na powierzonych im depozytach, muszą one zatem brać pod uwagę nie tylko własne interesy, ale także swoją odpowiedzialność wobec społeczeństwa. Wydaje się, że należy je traktować jako jednostki świadczące usługi publiczne *sui generis*, a nie jak zwykle podmioty gospodarcze²⁴. Banki można również traktować w całkiem odmienny sposób. Przyjąć, że „komercyjny bank nie pełni żadnej misji. Jest przedsiębiorstwem handlowym, którego wyłącznym motorem działania (podobnie jak w przypadku innych przedsiębiorstw) jest dążenie do maksymalizacji zysku”²⁵. Od tego, którą przyjmie się koncepcję, w dużej mierze zależy kształt prawa bankowego, zakres interwencji państwa w działalność bankową, stopień ochrony odbiorców usług bankowych itd. **Co jednak decyduje o tym, czy bank należy traktować jako instytucję zaufania publicznego, czy jak „zwykle” przedsiębiorstwo zarobkowe?** Wydaje się, że decydujące znaczenie powinno mieć to, jak bank jest postrzegany i kojarzony w powszechnej świadomości, a nie przyjęte *a priori* założenie teoretyczne. Można przyjąć, jak się zdaje, że przez ogół potencjalnych i faktycznych klientów banku jest on traktowany jako instytucja zaufania publicznego. Co stanowi zatem istotę tego pojęcia? Nie chodzi raczej o nadzwyczajnie wysokie zaufanie do bankowców jako grupy zawodowej. Można wręcz zaryzykować stwierdzenie, że znaczna część społeczeństwa nie ocenia wysoko ich rzetelności i uczciwości²⁶. Komentując te wyniki, należy jednak pamiętać, że dotyczą instytucji, której powierza się własne środki pieniężne, co z góry powoduje, że wszystkie nadużycia, nieprawidłowości w sektorze bankowym są oceniane surowiej i bardziej emocjonalnie niż w innych rodzajach działalności gospodarczej. Wydaje się zatem, że nie chodzi o dosłownie rozumiane zaufanie, ale **postrzeganie banków jako instytucji pod specjalnym nadzorem pań-**

Konsultacje dla banków

stwa, którym system prawny wyznacza ramy działania w sposób znacznie bardziej szczegółowy niż innym podmiotom gospodarczym. Zatem z kategorią zaufania publicznego powinny się łączyć raczej podwyższone wymagania co do profesjonalizmu działania i surowsza odpowiedzialność podmiotu zaufania publicznego aniżeli jego szczególne przywileje²⁷⁾. Słusznie jest wobec tego krytykowane wyposażanie banków, w imię ochrony deponentów, w nadmiernie rozbudowane przywileje, naruszające konieczną w demokratycznym państwie prawnym równowagę między wierzycielem a dłużnikiem. Bezpieczeństwo sektora bankowego leży niewątpliwie w interesie publicznym, ale rozbudowane przywileje bankowe nie są, jak się wydaje, najlepszym sposobem na jego zapewnienie. We współczesnych systemach bankowych bezpieczeństwo osiąga się raczej przez adekwatne wyposażenie banków w kapitały własne, zapewnienie wysokiego poziomu zawodowego i etycznego kadry zarządzającej, przestrzeganie norm ostrożnościowych, właściwy dobór kredytobiorców i zabezpieczanie udzielanych kredytów, restrykcyjny system nadzoru bankowego, obowiązkowy system gwarantowania wkładów²⁸⁾. Duże znaczenie ma również sprawny i dostosowany do potrzeb system pomocy bankom zagrożonym upadłością.

Na gruncie przepisów prawa bank nie został nazwany wprost instytucją zaufania publicznego, oprócz jednak powszechnego operowania tym pojęciem przez doktrynę, posłużył się nim również Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu swego orzeczenia²⁹⁾. Przepisy prawa, głównie ustawy Prawo bankowe³⁰⁾, tworzą, a przede wszystkim podtrzymują ten wizerunek banku jako podmiotu o wyjątkowym charakterze. Rolą prawa jest także tworzenie mechanizmów ochronnych, utrudniających wykorzystywanie tej świadomości społecznej dla celów sprzecznych nie tylko z prawem, ale i zasadami współżycia społecznego (dobrymi obyczajami). Chodzić więc będzie zarówno o sprzeniewierzenie powierzonych środków, proceder prania brudnych pieniędzy, jak i nadmierne wykorzystywanie pozycji strony silniejszej ekonomicznie i profesjonalnie przygotowanej do prowadzenia działalności bankowej w kontaktach z klientami, a szczególnie osobami fizycznymi. Rolą prawa jest stworzenie spójnego systemu regulacji, które zapewnią bezpieczeństwo środkom powierzonym bankom przez ich klientów, a bankom uniemożliwią działalność nastawioną wyłącznie na maksymalizację zysku i wykonywana bez szeroko rozumianego nadzoru ze strony państwa.

Analizując przepisy prawa bankowego, można – po pierwsze – wyróżnić uregulowania, które wyznaczają treść **prawnego pojęcia „bank”**. Zgodnie z art. 2 Prawa bankowego bank jest osobą prawną utworzoną zgodnie z przepisami ustaw, działającą na podstawie zezwoleń uprawniających do wykonywania czynności bankowych, obciążających ryzykiem środki powierzone pod jakimkolwiek tytułem zwrotnym. To właśnie czynności bankowe decydują o specyfice banków jako odrębnego typu osób prawnych³¹⁾. Wymienione w art. 5 ust. 1 Prawa bankowego formy aktywności mogą być ze względu na swój charakter wykonywane wyłącznie przez banki (czynności bankowe *sensu stricto*). Należą do nich: przyjmowanie wkładów pieniężnych płatnych na żądanie lub z nadejściem oznaczonego terminu oraz prowadzenie rachunków tych wkładów, prowadzenie innych rachunków bankowych, udzielanie kredytów, udzielanie gwarancji bankowych, emitowanie bankowych papierów wartościowych, przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych, wykonywanie innych czynności przewidzianych wyłącznie dla banku w odrębnych ustawach. Jak słusznie pod-

kreśla się w literaturze, ten katalog czynności bankowych *sensu stricto* nie jest całkowicie zamknięty przepisami prawa bankowego. Przepis ten jednak sankcjonuje zasadę, że tego rodzaju czynności nie mogą być podejmowane przez jakikolwiek podmiot nie mający statusu prawnego banku. Monopol banków na wykonywanie tych czynności bankowych potwierdzają przepisy art. 171 ust. 1 i 3, sankcjonujące odpowiedzialność karną osób prowadzących bez zezwoleń działalność „polegającą na gromadzeniu środków pieniężnych innych osób fizycznych, prawnych lub jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej w celu udzielania kredytów (...) lub obciążania tych środków w inny sposób”³²). W ustępie 2 art. 5 prawa bankowego wyróżnia się enumeratywnie, na podstawie kryterium przedmiotowego, czynności typowe dla działalności banków, które jednak mogą być wykonywane legalnie zarówno przez bank, jak i przez podmioty nie mające statusu banku. Czynności z tej grupy są uznawane za bankowe, jeśli są wykonywane przez banki (czynności bankowe *sensu largo*), np. udzielanie pożyczek pieniężnych. Dodatkowo, wyróżnikiem instytucji bankowych jest obowiązek zawarcia w nazwie **słowa „bank” lub „kasa” i ochrona prawna zapewniona temu określeniu**. Zgodnie z art. 31 ust. 1 prawa bankowego projekt statutu banku powinien zawierać w szczególności jego nazwę, która musi zawierać wyraz „bank”. Przepis ten stanowi wyraz ogólniejszej zasady, zgodnie z którą pojęcie to powinno służyć powszechnej i jednoznacznej identyfikacji rodzaju działalności gospodarczej i sposobu jej prowadzenia³³). Prawo bankowe zastrzega zatem używanie wyrazów „bank” i „kasa” w nazwie oraz dla określenia działalności i reklamy wyłącznie banku w rozumieniu art. 2 prawa bankowego. Wyjątek stanowią jednostki, z których działalności jednoznacznie wynika, że nie wykonują one czynności bankowych. Wyraz „kasa” może być również używany przez jednostki, które na podstawie odrębnej ustawy gromadzą oszczędności oraz udzielają pożyczek pieniężnych osobom w nich zrzeszonym. Zakaz ten jest chroniony sankcją karną z art. 171 ust. 2 prawa bankowego. Uregulowanie to zabezpiecza indywidualne i zbiorowe interesy potencjalnych klientów. Ma przeciwdziałać wprowadzaniu w błąd czy wręcz oszukańczym działaniom przedsiębiorców, którzy chcieliby przyciągnąć nabywców, wykorzystując zaufanie, jakim społeczeństwo darzy instytucje bankowe, natomiast ich działalność na ogół bardzo daleko odbiega od wymaganego przez prawo poziomu bezpieczeństwa działalności banków. Chronione są zarazem interesy samych banków, negatywnie bowiem oceniana działalność podmiotów wykorzystujących określenia „bank” lub „kasa” wyrządziłaby szkodę wizerunkowi banków i całego systemu bankowego³⁴).

Druga grupa przepisów prawa bankowego reguluje **wejście banku na rynek i jego funkcjonowanie**. Wprowadzono powszechnie obowiązujące wymogi, których spełnienie warunkuje możliwość legalnego uzyskania statusu banku. Są one weryfikowane podczas sformalizowanej procedury licencyjnej (ustawa stanowi o konieczności uzyskania zezwolenia na utworzenie banku i zezwolenia na rozpoczęcie działalności operacyjnej). Wiele aspektów działalności banku podlega nadzorowi bankowemu sprawowanemu przez Komisję Nadzoru Bankowego. Organy nadzoru państwowego, wraz z biegłymi rewidentami sprawującymi tzw. audyt zewnętrzny, tworzą system kontroli zewnętrznej banku. Działalność pomocowa Bankowego Funduszu Gwarancyjnego (BFG) i uregulowane przepisami prawa bankowego postępowanie naprawcze pozwalają na zwiększenie stabilności sektora bankowego i zabezpie-

Konsultacje dla banków

czenie interesów klientów banków, które zostałyby naruszone wskutek ich upadłości. Bezpośrednią formą rekompensaty poniesionych przez deponentów strat są wypłaty sum gwarantowanych przez BFG, których wysokość rośnie, a czas trwania samej procedury wypłat jest skracany.

W związku z typowością i masowością usług bankowych powszechnie wykorzystywane są bankowe wzorce umowne, pilna zatem stała się potrzeba stworzenia uregulowań chroniących ich odbiorców przed wykorzystywaniem przez banki swojej silniejszej pozycji. Oprócz tradycyjnych sposobów na utrzymanie dobrej kondycji finansowej banku, jakimi są efektywne zabezpieczenia wiarygodności bankowych i skuteczna ich egzekucja, pojawiły się również nowoczesne instrumenty służące bezpieczeństwu ekonomicznemu banku, jakimi są tzw. regulacje ostrożnościowe.

Prawo bankowe niewątpliwie odgrywa istotną rolę w kształtowaniu wizerunku banku jako instytucji zaufania publicznego, chociaż, jak się wydaje, nie chodzi o tworzenie tego obrazu od podstaw, a raczej o jego **podtrzymywanie i ochronę**. Bankowość w świadomości międzynarodowej od dawna kojarzy się z bezpieczną formą przechowywania środków pieniężnych, a zaufanie jest jej nieodłącznym elementem. Wizerunek ten kształtował się przez długi czas, co powoduje, że jest on silnie zakorzeniony w świadomości społecznej. Bank jako instytucja o wyjątkowym charakterze, pewna i bezpieczna, to archetyp, który nie ulega tak szybkim zmianom jak coraz bardziej skomplikowane realia gospodarcze, w jakich funkcjonują banki. Wiele czynników, m.in. liczne powiązania sektora bankowego z innymi działami gospodarki, rozwój techniki, coraz szybszy przepływ informacji, powoduje, że łatwiejsze staje się wykorzystywanie wizerunku banku jako instytucji znajdującej się pod specjalnym nadzorem państwa dla osiągnięcia sprzecznych z prawem korzyści. Przepisy prawa starają się zatem temu przeciwdziałać, chroniąc zarówno deponentów, jak i same banki. Wydaje się, że jeśli nawet u przeciętnego konsumenta usług bankowych instytucje te nie cieszą się wyjątkowo wysokim zaufaniem, to istnieje świadomość, że państwo sprawuje nadzór nad tak złożonymi podmiotami, jakimi są banki. Ta wielopłaszczyznowa ingerencja państwa w sektor bankowy jest obecnie konieczna dla funkcjonowania banków w dotychczasowym kształcie – jako instytucji zaufania publicznego. Mimo iż są to podmioty działające według zasad wolnego rynku, dopóki słowo „bank” nie jest dla przeciętnego klienta synonimem zwykłego przedsiębiorstwa zarobkowego, rolą prawa jest jego ochrona. Można się zastanawiać, czy taką samą rolę będzie odgrywało w przyszłości, a także czy ten obraz banku będzie podtrzymywany.

Przypisy

- ¹⁾ Z. Zawadzka, *Ryzyko bankowe – uwagi ogólne*, [w:] *Współczesny bank*, red. W.L. Jaworski, Warszawa 1998, s. 308.
- ²⁾ D. Daniluk, *Nadzór bankowy w Polsce*, Warszawa 1992, s. 9.
- ³⁾ Z. Zawadzka, *Ryzyko bankowe, ryzyko stopy procentowej i ryzyko walutowe*, Warszawa 1995, s. 11.
- ⁴⁾ Tamże, s. 12.
- ⁵⁾ Z. Zawadzka, *Ryzyko bankowe – uwagi ogólne...*, op.cit., s. 303.

- ⁶⁾ Różne klasyfikacje ryzyka bankowego przedstawia np. C. Kosikowski, *Publiczne prawo bankowe*, Warszawa 1999, s. 182–184.
- ⁷⁾ Przyjęta klasyfikacja ryzyka bankowego za: Z. Zawadzka, *Ryzyko bankowe – uwagi ogólne...*, op.cit., s. 304–305.
- ⁸⁾ W.L. Jaworski, *Bankowość – podstawowe założenia*, Warszawa 1996, s. 195.
- ⁹⁾ Z. Zawadzka, *Ryzyko bankowe – ogólne założenia...*, s. 307.
- ¹⁰⁾ L. Góral, *Nadzór bankowy*, Warszawa 1998, s. 169.
- ¹¹⁾ W.L. Jaworski, op.cit., s. 196.
- ¹²⁾ Za: Z. Zawadzka, *Ryzyko bankowe*, op.cit., s. 11.
- ¹³⁾ D. Bennett, *Ryzyko walutowe*, Warszawa 2000, s. 28.
- ¹⁴⁾ Z. Zawadzka, *Ryzyko bankowe – ogólne założenia*, op.cit., s. 306.
- ¹⁵⁾ D. Daniluk, *Nadzór...*, op.cit., s. 9.
- ¹⁶⁾ Ze względu na rozmiary pracy nie można rozwinąć problematyki związanej z ryzykiem towarzyszącym wykorzystaniu Internetu przez instytucje finansowe, które jest wyzwaniem nie tylko dla tych instytucji, ale i organów nadzorczych. Uwagi na ten temat na podstawie: R. Juchno, R.W. Kaszubski, *Ryzyko związane z działalnością banków w Internecie*, „Głosa” 2000, nr 9, s. 6–11.
- ¹⁷⁾ G. Borys, *Proekologiczna reorientacja banków u progu XXI wieku*, „Prawo Bankowe” 2000, nr 5, s. 69–71.
- ¹⁸⁾ Z. Zawadzka, *Ryzyko bankowe – uwagi ogólne*, op.cit., s. 311–312.
- ¹⁹⁾ D. Daniluk, *Regulacje i nadzór bankowy w Polsce*, Warszawa 1996, s. 74.
- ²⁰⁾ Z. Zawadzka, *Ryzyko bankowe*, op.cit., s. 11.
- ²¹⁾ Z. Zawadzka, *Ryzyko bankowe – uwagi ogólne...*, op.cit., s. 312.
- ²²⁾ W.L. Jaworski, *Bankowość...*, op.cit., s. 198.
- ²³⁾ Z. Zawadzka, *Ryzyko bankowe – uwagi ogólne*, op.cit., s. 313. Problematyka zarządzania ryzykiem jest obszernym zagadnieniem o charakterze ekonomicznym, które w szerszym wymiarze nie mieści się w temacie pracy.
- ²⁴⁾ L. Góral, op.cit., s. 29.
- ²⁵⁾ A. Janiak, *O przywilejach bankowych*, cz. III, *Prawo Bankowe* 2000, nr 11, s. 59.
- ²⁶⁾ Według badań OBOP, tylko 26% reprezentatywnej grupy badanych ocenia „bardzo wysoko” lub „raczej wysoko” uczciwość i rzetelność bankowców. Dane te pochodzą z 2000 r., „Gazeta Wyborcza z 5–6 sierpnia 2000 r., s. 3.
- ²⁷⁾ A. Janiak, op.cit., cz. II, *Prawo Bankowe* 2000, nr 10, s. 26. Autor ten postuluje zniesienie wszystkich tzw. przywilejów bankowych, do których zalicza prawo do zabezpieczenia wierzytelności, potrącenie bankowe, ulgi i zwolnienie z opłat sądowych, urzędową moc dokumentów bankowych, hipotekę bankową, bankowe tytuły egzekucyjne, ogólne warunki umów i regulaminy.
- ²⁸⁾ Tamże, s. 26.
- ²⁹⁾ Orzeczenie TK z 16 maja 1995 r. (k 12/93) OTK 1995, cz. I, poz. 14.
- ³⁰⁾ Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. – prawo bankowe (Dz.U. z 1997 r., nr 140, poz. 939, zm.: Dz.U. z 1998 r., nr 160, poz. 1063, nr 162, poz. 1118, z 1999 r., nr 11, poz. 95, nr 40, poz. 399, z 2000 r. nr 93, poz. 1027, nr 94, poz. 1037, nr 114, poz. 1191, nr 116, poz. 1216, nr 119, poz. 1252, nr 122, poz. 1316, z 2001 r., nr 8, poz. 64).
- ³¹⁾ E. Fojcik-Mastalska, w: *Prawo bankowe. Komentarz*, red. E. Fojcik-Mastalska, s. 15.
- ³²⁾ K. Koperkiewicz-Mordel, *Bank – pojęcie ekonomiczne*, [w:] *Encyklopedii Prawa Bankowego*, red. W. Pyziół, Warszawa 2000, s. 21.
- ³³⁾ Tamże, s. 23.
- ³⁴⁾ J. Majewski, *Przestępne użycie określeń „bank” lub „kasa”*, *Prawo Bankowe* 2000, nr 5, s. 61.